

Salon kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelma 2021–2025

Sisällys

Johdanto	3
Taustaa	4
Ohjelman rakenne	5
Resurssiviisaus	7
Energiatehokkuus ja uusiutuva energia	7
Materiaalit hyötykäyttöön	8
Kestävä elinympäristö ja liikkuminen	10
Ympäristövastuullisuus	12
Esimerkillinen kaupunkikonserni	12
Vastuulliset salolaiset	13
Viisaat julkiset hankinnat	15
Ympäristökasvatus ja -sivistys	16
Puhtaat lähivedet	18
Laadukas vesihuolto	18
Tekoja vesistöjen tilan parantamiseksi	19
Monimuotoinen luonto	21
Ohjelman toimeenpano ja seuranta	23

Johdanto

Salon kaupunkistrategian 2026 tavoitteena ovat hyvinvoiva kuntalainen ja vetovoimainen kasvukaupunki. Kaupungin perustehtävä on kehittää alueensa elinvoimaa, edistää asukkaiden hyvinvointia ja vahvistaa kuntalaisten osallistumista ja yhteisöllisyyttä.

Yhtenä kaupunkistrategian perustana on kestävä talous. Se on luonnollisesti talouden kovaa ydintä, tulojen ja menojen tasapainoa, mutta se on myös tulevaisuuden ennakkointia ja varautumista. Se on vastuuta ihmisistä ja ympäristöstä. Kestävä talous luo pohjan kestäväälle kehitykselle.

Strategian toteuttamista tukemaan laaditaan tarkempia ja teemakohtaisia ohjelmia, joissa kuvataan aiheeseen liittyviä tavoitteita sekä niiden toteuttamiseksi tehtäviä toimenpiteitä aikatauluineen ja vastuineen. Kaupunginvaltuuston 2.12.2019 § 163 hyväksymässä talousarviossa vuodelle 2020 asetettiin yhdeksi tavoitteeksi kaupungin ilmasto-ohjelman päivitys. Aiempina kausina on laadittu ilmasto- ja ympäristöohjelmia, joista viimeisin kattoi vuodet 2016-20.

Uudelle kaudelle otettiin lähtökohdaksi edelleen ilmasto- ja ympäristöohjelman päivitys. Ohjelmaa laati ja tarvittavia toimenpiteitä tunnisti ja ryhmitteli kaupungin viranhaltijoista koottu työryhmä. Päivitystyötä ohjaamaan asetettiin myös kaupunginhallituksen 31.8.2020 § 314 nimeämä ohjausryhmä. Käytännön päivitystyötä tehtiin yhteistyössä Turun Yliopiston kanssa, kun kaupungin ja yliopiston yhteistyöhön varattuja voimavaroja oli mahdollista käyttää myös tämän ohjelman laatimiseen.

Ohjausryhmä on ohjannut työn painopisteitä ja sisältöä 1-2 kuukauden välein kokouksissaan. Niiden välillä viranhaltijatyöryhmä ja kaupungin johtoryhmä ovat edistäneet ohjelman päivitystä osallistumalla kokouksiin ja työpajaan sekä haastatteluihin, joissa ohjelman tavoitteita edistäviä toimenpiteitä on tunnistettu ja asetettu tärkeys- tai kiireellisyysjärjestykseen. Kokousten, työpajojen ja haastattelujen lomassa Turun Yliopiston tutkija Vesa Arki on laatinut ohjelmaa ja sen taustoja kuvaavia asiakirjoja.

Ehdotus Salon kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelmaksi oli ohjausryhmän käsiteltävänä 1.3.2021. Ohjausryhmän käsittelyn jälkeen ohjelmaehdotuksesta pyydettiin sidosryhmien kannanottoja ja lausuntoja. 41 vastaajaa antoi 293 kommenttia ohjelmaehdotuksesta ja kuusi kaupungin toimielintä antoi siitä lausuntonsa. Kannanotoista ja lausunnoista laadittiin yhteenveto, joka on ohjelmaehdotuksen liitteenä. Niiden perusteella muokattu ohjelmaehdotus oli ohjausryhmän käsiteltävänä 21.4. ja 7.5.2021, jonka jälkeen se vietiin kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Mika Mannervesi,
Kaupunkikehitysjohtaja

Taustaa

Salon kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelma valtuustokaudelle 2021-2025 jatkaa monilta osin aikaisemmillä ohjelmakausilla tunnistettuja teemoja, joita täydennetään ajankohtaisilla aiheilla. Yksi uuden ohjelmakauden pyrkimyksistä on voimistaa yhteyttä kaupunkistrategiaan.

Salossa on viime vuosina tehty laajasti tekoja ilmasto- ja ympäristöasioiden hyväksi. Energiatehokkuussopimuksen toimenpiteet, hiilineutraalin sähkön hankinta sekä Korvenmäessä sijaitsevan ekovoimalaitoksen käynnistyminen 2021 tulevat pienentämään Salon kasvihuonekaasupäästöjä. Metsäjaanun teollisuusalueella sekä Yrityssalon hankkeissa edistetään energia- ja resurssiviisaan talouden kehittymistä. METSO-ohjelman yhteistyö sekä perinnebiotoopeissa ja kaupungin viheralueilla tehdyt suunnitelmalliset hoitotoimet tukevat luonnon monimuotoisuutta kaupungin alueella. ELY-keskuksen ja Valonian kanssa tehty yhteistyö vesistöjen eteen on vähentänyt tulvariskiä ja parantanut näiden ekologista tilaa.

Salon nykytilan tarkastelu osoittaa, että kasvihuonekaasupäästöt eivät ole edellisen ohjelmakauden aikana merkittävästi muuttuneet. Suurimpia päästösektoreita ovat lämmitys, tieliikenne ja maatalous. Varsinais-Suomessa Salo sijoittuu kuntien päästömäärien listauksessa puoliväliin. Kiertotalouden veturina toimii Korvenmäen jäteaseman ja Metsäjaanun teollisuusalueen muodostama kokonaisuus. Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat useat suojelualueet ja perinnebiotoopit, joista useat ovat lisäksi tärkeitä virkistys- ja ulkoilukohteita. Halikonlahti sekä suurimmat joet tarvitsevat toimenpiteitä vesistöjen tilan parantamiseksi. Salon pohjavesien osalta huomio kohdistuu erityisesti seitsemään riskialueeseen ja pohjaveden laadun turvaamiseen niissä.

Ohjelmaa valmistellaan muuttuvassa kansallisessa ja kansainvälisessä toiminta-ympäristössä, jossa vaatimukset päivittyvät nopeasti. Euroopassa ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, kiertotalouden edistämistä, luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa ja vahvistamista sekä vesien tilaa edistäviä toimenpiteitä on syntynyt erityisesti osana Euroopan Vihreän Kehityksen ohjelmaa. Euroopasta tavoitteet siirtyvät Suomen kansalliseen ilmasto- ja ympäristötyöhön. Ohjelmakauden alkupuoliskoa ohjaavat Marinin hallitusohjelmassa 2020–2023 asetetut tavoitteet.

Osana ohjelmatyötä toteutettiin kaksi kyselyä, joihin vastasi yhteensä yli 700 asukasta sekä kaupungin henkilöstön jäsentä. Ohjelman toimenpiteet tunnistettiin kaupunkiorganisaation jäsenille kohdennetuissa haastatteluissa. Haastattelujen jälkeen järjestettiin työpaja kaupunkiorganisaation työntekijöille ohjelman keskeisimpien avaintoimenpiteiden ja tavoitetilan tunnistamiseksi.

Ohjelman kehityspolkujen ja painopisteiden sisältämät toimenpiteet keskittyvät yleisimmin yhteen päätavoitteeseen, poikkeuksena ympäristövastuullisuutta sekä –kasvatusta ja –sivistystä käsittelevät kokonaisuudet. Yleisimpiä ovat suorat ja tarkasti kohdistetut toimenpiteet, jotka esimerkiksi vaikuttavat energiatehokkuuteen hyödyntämällä uutta teknologiaa.

Lisätietoja *Taustatietoa Salon ilmasto- ja ympäristöohjelmasta 2021-2025* -liitteestä.

Ohjelman rakenne

Ilmasto- ja ympäristöohjelmassa linjataan keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit Salon kaupungin ilmasto- ja ympäristötyölle. Ohjelmassa on neljä päätavoitetta. Päätavoitteet ovat laajoja kokonaisuuksia, joiden saavuttamiseksi tarvitaan monenlaisia toimia.

Päätavoitteisiin vastataan kuuden kehityspolun kautta. Osa kehityspoluista on jaettu edelleen painopisteisiin. Jokaiselle kehityspolulle tai painopisteelle on kirjattu tavoitetila vuodelle 2025.

Kehityspolut ja painopisteet koostuvat toimenpiteistä, joilla toteutetaan ohjelmaa käytännössä ja edistetään asetettuja päätavoitteita. Toimenpiteet kohdistuvat ensisijaisesti kaupunkiorganisaatioon, mutta Salo haluaa toimia myös kaupunkilaisten ja yritysten ympäristövastuullisuuden mahdollistajana. Keskeisessä asemassa ovat avaintoimenpiteet, jotka ovat tavoitteiden näkökulmasta merkittävimpiä. Yhteensä toimenpiteitä on 85, joista 23 ovat avaintoimenpiteitä.

Ohjelman toteutumista seurataan mittareiden avulla. Mittareita on asetettu erikseen päätavoitteille sekä jokaiselle kehityspolulle tai painopisteelle.

Päätavoitteet

Hiilineutraalius 2035: Salon kaupunki on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Kiertotalouden edistäminen: Salon kaupunki edistää kiertotalouden kehittymistä alueellaan sekä pienentää jätemäärän syntyä ja parantaa kierrätysastetta.

Kukoistava luonnon monimuotoisuus: Luonnon monimuotoisuuden tilaa ylläpidetään ja parannetaan kaupungin alueella.

Lähivesistä huolehtiminen: Kaupungin alueella sijaitsevien vesistöjen, rannikko- ja pohjavesien tilaa ylläpidetään ja parannetaan.

Päätavoitteiden seurannan mittarit:

- Kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt kunnassa (HINKU-laskelman CO₂e)
- Yhdyskuntajätteen hyödyntämis- ja kierrätysaste LSJH-alueella (%)
- Toteutuneet toimenpiteet kehityspoluissa/painopisteissä (% ja porrastettu arviointi tilasta)

Kehityspolut ja painopisteet

Alla on kuvattu ohjelman kehityspolut ja painopisteet. Luvut suluissa kertovat toimenpiteiden lukumäärän. Toimenpiteet, tavoitetilat vuodelle 2025 ja seurannan mittarit löytyvät kehityspolkujen ja painopisteiden osioista.

Resurssiviisaus

- Energiatehokkuus ja uusiutuva energia (7)
- Materiaalit hyötykäyttöön (11)

Kestävä elinympäristö ja liikkuminen (10)

Ympäristövastuullisuus

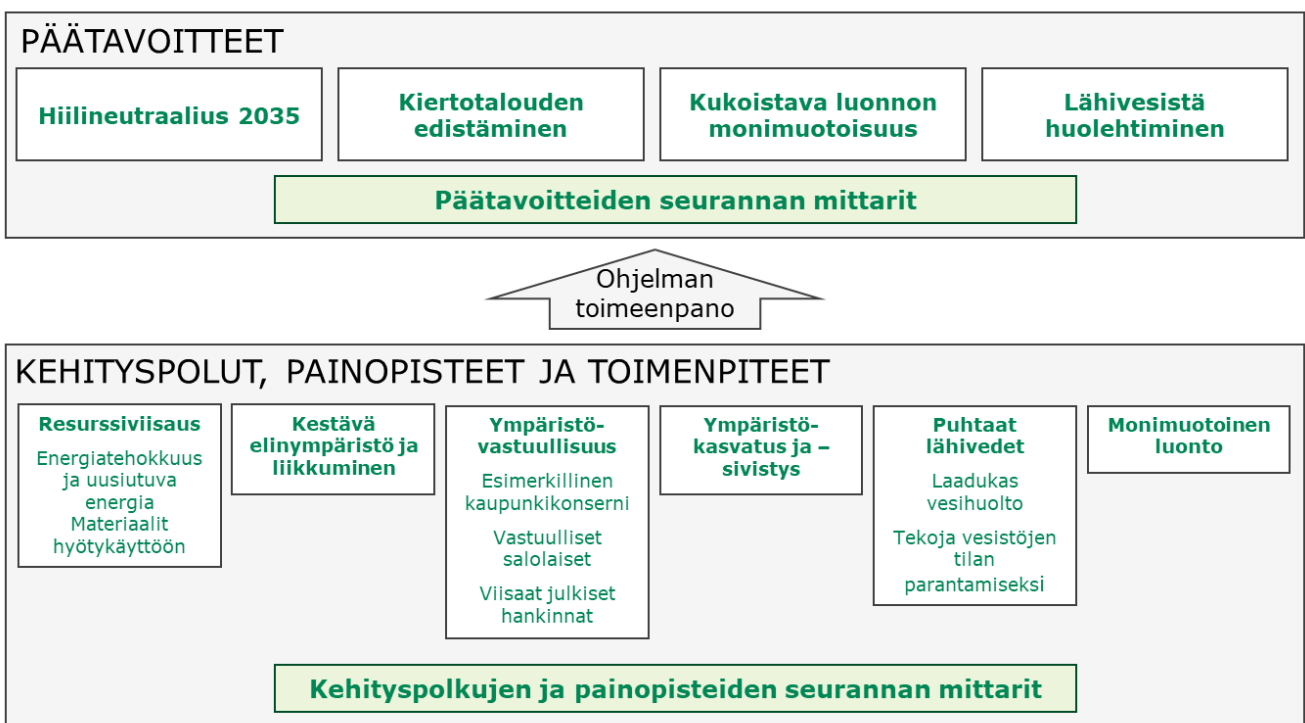
- Esimerkillinen kaupunkikonserni (10)
- Vastuulliset salolaiset (8)
- Viisaat julkiset hankinnat (7)

Ympäristökasvatus ja –sivistys (8)

Puhtaat lähivedet

- Laadukas vesihuolto (8)
- Tekoja vesistöjen tilan parantamiseksi (8)

Monimuotoinen luonto (8)

Resurssiviisaus

Energiatehokkuus ja uusiutuva energia

Tavoitetila 2025: Kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuus on parantunut huomattavasti. Ostoenergia on hiilineutraalisti tuotettua ja uusiutuvan energian ratkaisuja hyödynnetään laajemmin.

Ohjelmakaudella jatketaan kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) 2017-2025 toimeenpanosuunnitelmaa sekä edistetään uusiutuvan energian ja lämmityksen ratkaisujen hyödyntämistä. KETS:n tavoitteen mukaisesti kokonaisenergiankulutusta vähennetään 7,5 prosenttia vuoden 2015 tasosta vuoteen 2025 mennessä. Kaukolämpöverkkoa laajennetaan uusiin kohteisiin.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Luovutaan öljystä pääasiallisena lämmitysmuotona kaupungin kiinteistöissä.	Kaupungin kiinteistöjen öljykattiloista on hankkiuduttu eroon pääasiallisena lämmitysmuotona kaupunkikehityslautakunnan 8.12.2020 § 236 hyväksymän suunnitelman mukaisesti.	Tilapalvelut
Parannetaan energiatehokkuutta kaupungin kiinteistöissä ja ohjataan konserniyhtiöitä energiatehokkuutta parantaviin toimenpiteisiin.	Kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuus on parantunut toteuttamalla KETS:n toimeenpanosuunnitelmaa. Toimenpiteitä on tehty kohteiden korjausten ja remontointien yhteydessä.	Tilapalvelut, Salon Kaukolämpö Oy, Salon Vuokratalot Oy

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Siirrytään LED-valaistukseen ja parannetaan ohjausjärjestelyjä.	Valaistuksen energiatehokkuus on parantunut kaupungin toimitiloissa, piha-, viher- ja virkistysalueilla sekä kaduilla.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen, Tilapalvelut
Lisätään aurinkopaneelien määrää kaupungin kiinteistöissä.	Kiinteistökohtaisesti on selvitetty, missä aurinkopaneelien hyödyntäminen on mahdollista ja taloudellisesti järkevää.	Tilapalvelut
Parannetaan kaukolämpöverkon energiatehokkuutta.	Kaukolämpöverkon lämpöhävikkiä on pienennetty lisäeristämällä kaukolämpökaivoja ja verkon energiatehokkuutta lisätty alentamalla menoveden lämpötilaa ympärivuotisesti. Aiheista tehdään selvitykset ja niitä pilotoidaan vuosina 2021-2022.	Salon Kaukolämpö Oy

Kehitetään Korvenmäen ekovoimalan hukkalämmön varastointia keskisyviin maalämpöreikiin.	Korvenmäen ekovoimalan toiminnasta syntyvää lämpöhävikkiä on vähennetty, varastoimalla lämpimällä kaudella tuotettua lämpöä keskisyviin maalämpöreikiin kylmiä kausia varten. Toteutetaan pilottihankkeena 2021 keväästä eteenpäin. Tavoite valmistumiselle 2023.	Lounavoima Oy
Muunnetaan kaukolämmön huippu- ja varalaitokset vähäpäästöisiin ratkaisuihin.	Kaukolämmön huippu- ja varalaitosten ilmastovaikutukset ovat pienentyneet muuntamalla ne vähäpäästöisempiin ratkaisuihin (esim. kaasu tai bioöljy). Mahdollisuuksia yhteisiin ratkaisuihin esimerkiksi kaasutankkauksen osalta on aktiivisesti tunnistettu.	Salon Kaukolämpö Oy

Painopisteen seurannan mittarit

- Energiatehokkuussopimuksen vuosiraportoinnin mittaristo.

Materiaalit hyötykäyttöön

Tavoitetila 2025: Salon alueella on aktiivista kiertotalouden liiketoimintaa, joka kannustaa mukaan myös uusia toimijoita. Kaupunki tunnistaa aktiivisesti mahdollisuuksia kiertotalouden kehittämiseen ja edistää uusia synergioita ja kumppanuuksia.

Ohjelmakaudella Salon kaupunki tukee monipuolisesti kiertotalouden liiketoiminnan kehittymistä alueellaan. Kierrätysastetta ja uusiomateriaalien käyttöä parannetaan kaupungin toiminnoissa. Asukkaiden ja yritysten mahdollisuuksia vastuullisen kierrättämiseen kehitetään.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Edistetään paikallisten kiertotalousalan ja puhtaan teknologian yritysten mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaansa ja uusien yritysten sijoittumista Saloon.	Uutta kiertotaloustoimintaa on syntynyt jo olemassa oleviin yrityksiin ja esimerkiksi Metsäjaanun ja Korvenmäen teollisuusalueille rakennetuille uusille toimipaikoille.	Yrityssalo Oy, Maankäyttöpalvelut, Lounavoima Oy, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (LSJH)
Kaupunki tai konsernin yhtiöt ovat mukana uusissa yhteiskehittämisen hankkeissa yritysten kanssa.	Jatkuvasti on käynnissä vähintään yksi ulkopuolista rahoitusta saava kehittämishanke ja yhden uuden hankkeen rahoitushakemuksen valmistelu.	Yrityssalo Oy, Kaupunkikehitys- palvelut, Lounavoima Oy, LSJH

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Kaavoitetaan tontteja kiertotaloudessa toimiville yrityksille.	Kiertotaloudessa toimivien yritysten sijoittuminen Saloon on mahdollistettu takaamalla sopivien tonttien saatavuus.	Maankäyttöpalvelut / Yleis- ja asemakaavoitus
Tuetaan kiertotalouden menetelmien hyödyntämistä kaupungin vuokratonteilla rakentamisessa ja kulkuyhteyksissä.	On tuotu esille mahdollisuuksia hyödyntää kierrättämällä tuotettuja materiaaleja vuokratonteilla rakentamisessa ja kulkuyhteyksissä. Myönteinen suhtautuminen kierrätettyihin materiaaleihin on lisääntynyt.	Maankäyttöpalvelut / Tonttipalvelut
Luodaan kierrätysmahdollisuuksia kaupungin kiinteistöissä.	Kierrättämisen tehokkuutta ja helppoutta on kehitetty kaupungin kiinteistöissä. Kokonaistarkastelu jätehuollon toteutumisesta kiinteistöissä on tehty.	Tilapalvelut
Infra- ja viherrakentamisessa hyödynnetään kierrätysmateriaalia.	Työmailla syntyneitä ylijäämämaita on hyödynnetty useammin ja kuljetus- ja läjitustarve maakaatopaikalle on vähentynyt. Materiaalien hankinnoissa on huomioitu kierrätys- ja ympäristönäkökulmat. Yksi kokeiluhanke on toteutunut ohjelmakauden aikana.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Kehitetään ruohonleikkuuta leikkuujätteen vähentämiseksi.	Leikkausjätteen määrä ja sen kuljetustarve ovat vähentyneet. Eri toteutusmenetelmiä on testattu ja arvioitu.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen / Viheraluetiimi
Kehitetään asukkaiden poistotekstiilien keräystä ja tekstiilien kiertotaloutta.	Valtakunnallinen poistotekstiilien keräysmalli ja käsittelymenetelmät ovat kehittyneet eteenpäin. Pilottilaitos käynnistyy kesällä 2021 ja keräys laajenee valtakunnalliseksi vaiheittain vuoteen 2023 mennessä.	LSJH
Tehostetaan biojätteen keräystä ja nostetaan lajitteluaktiivisuutta (sis. kotikompostoinnin.)	Biojätteen lajittelu ja keräys erikseen toteutuu merkittävästi nykyistä tehokkaammin.	LSJH, Jätehuolto-lautakunta
Kehitetään Saostus- ja umpisäiliölietteiden vastaanottoa ja varmistetaan riittävä käsittelykapasiteetti.	Kaikki saostus- ja umpisäiliölietteet saadaan käsiteltyä asianmukaisesti ja ympäristövaikutukset minimoiden.	LSJH
Tehostetaan lietteiden kuljetusten logistiikkaa selvittämällä ja käyttöönottamalla uutta teknologiaa.	Saostus- ja umpisäiliölietteiden keräysteknologia on logistisesti tehokasta ja ympäristöä säästävää.	LSJH

Painopisteen seurannan mittarit

- Jätejakeiden määrät ja hyödyntämisasteet LSJH alueella (määrä, %)
- Kiertotaloudessa toimivien yritysten liikevaihto (€)
- Yhteiskehittämishankkeet (laadullinen kuvaus)

Kestävä elinympäristö ja liikkuminen

Tavoitetila 2025: Kaupungin yleiskaavallinen ohjelma on päivitetty. Kaupungin perusrakenteessa olemassa olevat kaava-alueet pyritään hyödyntämään ennen uusien aloittamista. Joukkoliikenteen osuus Salossa tehtävistä matkoista on kasvanut nykyisestä. Puhdasajoneuvodirektiivi on toimeenpantu Saloon kestävästi sopivalla tavoitetasolla.

Ohjelmakauden aikana vahvistetaan joukkoliikenteen palvelutasoa muun muassa tehostamalla ja lisäämällä vuorotarjontaa. Pyöräily- ja kävelyinfrastruktuuria parannetaan. Kaavoituksessa yleiskaavallinen ohjelma päivitetään ja kaupunkisuunnittelulla edistetään kestävän yhdyskuntarakenteen toteutumista.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Edistetään joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja palvelutasoa.	Joukkoliikenteen osuus Salossa tehtävistä matkoista on kasvanut nykyisestä.	Liikennepalvelut
Päivitetään yleiskaavallinen ohjelma.	Yleiskaavallinen ohjelma on päivitetty ja hyväksymiskäsittelyssä 2024.	Maankäyttöpalvelut
Kaupungin omassa perusrakenteessa olemassa olevat kaava-alueet pyritään hyödyntämään ennen uusien aloittamista.	Myytävänä oleva tonttivaranto vastaa kahden vuoden kysyntää.	Maankäyttöpalvelut , Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Parannetaan pyöräily- ja kävelyinfrastruktuurin laatua ja kehitetään pyöräilyverkostoa kokonaisuutena.	Kevyen liikenteen kulkutapaosuus on kasvanut infrastruktuuria parantamalla, huomioiden keskeiset laatukäytävät.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Kehitetään pyöräpysäköinnin kattavuutta ja laatua.	Pyöräilyn houkuttelevuus on lisääntynyt pyöräpysäköinnin kattavuutta ja laatua parantamalla (esim. runkolukittavien telineiden, katosten ja liityntäpysäköinnin).	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Parannetaan kävelijöiden ja pyöräilijöiden liikenneturvallisuutta.	Kevyen liikenteen houkuttelevuus ja käyttö ovat kasvaneet koetun liikenneturvallisuuden parannuttua. Liikenteen infrastruktuuri palvelee nykyistä paremmin turvallisuustavoitteita.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen kolmella tasolla: keskustaaajama, aluekeskukset ja kylät.	Liikkumistarve on vähentynyt ja infrastruktuurin hyödyntäminen on parantunut eheyttämällä yhdyskuntarakennetta. Joukkoliikenteen valitseminen on helpottunut ja tarve yksityisautoilulle on vähentynyt. Kestävällä kaupunkisuunnittelulla on säästetty luonnonvaroja ja taloudellisia resursseja.	Maankäyttöpalvelut / Yleis- ja asemakaavoitus

Asetetaan jokaiselle kaavahankkeelle ilmasto- ja ympäristötavoitteet ja verrataan niitä ohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin.	Kaavahankkeille on asetettu kaavakohtaiset tavoitteet ja käydään tavoitteiden toteutuminen kaavaselostuksessa läpi. Peilataan jokaisen kaavahankkeen toteutumista suhteessa ilmasto- ja ympäristöohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioidaan, miten asetetut tavoitteet täyttyvät.	Maankäyttöpalvelut / Yleis- ja asemakaavoitus
Otetaan käyttöön ilmastokestävän kaavoituksen tarkistuslista (KILVA).	Ilmastoasiat on otettu huomioon entistä paremmin kaavoituksessa hyödyntämällä ilmastokestävän kaavoituksen tarkistuslistaa.	Maankäyttöpalvelut / Yleis- ja asemakaavoitus
Asemakaavamääräyksiä laadittaessa sisällytetään ilmasto- ja ympäristötavoitteet.	Asemakaavoituksella on ohjattu yksityiskohtaisesti kasvillisuuden ja istutuksen määrää, laatua ja sijaintia korttelialueilla ja tonteilla sekä huomioitu hulevesien hoitoon liittyvät asiat.	Maankäyttöpalvelut / Asemakaavoitus

Painopisteen seurannan mittarit

- Joukkoliikenteen matkamäärät (itse maksavien lkm / %-osuus)
- Yleiskaavallisen ohjelman päivityksen eteneminen (laadullinen kuvaus)
- Pyöräily- ja kävelyinfrastruktuurin valmistuneet kehittämiskohteet (lkm)

Ympäristövastuullisuus

Esimerkillinen kaupunkikonserni

Tavoitetila 2025: Kaupunki ja sen poliittinen päätöksenteko on sitoutunut edistämään ympäristövastuullisuutta kaikessa toiminnassaan. Ilmasto- ja ympäristöasiat on huomioitu kaikkia toimintoja poikkileikkaavana teemana ja palvelualojen yhteistyö aiheeseen liittyen on voimistunut.

Ohjelmakaudella ilmasto- ja ympäristötyö sekä toimenpiteiden toteutus jalkautetaan kaikkeen kaupunkiorganisaation toimintaan. Kaupunkiorganisaatiossa ja poliittisessa päätöksenteossa sitoudutaan asetettuihin tavoitteisiin ja keskeisimmät seurannan mittarit lisätään kaupungin tulokortteihin. Kaupunki tekee alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää yhteistyötä.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Kehitetään etätöön, -kokousten ja -koulutusten käytäntöjä.	Työmatkaliikenteen tarve on vähentynyt lisäämällä kaupunkiorganisaatiossa tehtävää etätöitä ja kehittämällä etätööhjeistusta.	Henkilöstöpalvelut
Parannetaan kaupungin sähköisten palvelujen tarjontaa.	Sähköisten palveluiden käyttö on lisääntynyt ja niiden laatu on kehittynyt. Palvelualoitain on tunnistettu millaisia mahdollisuuksia ja tarpeita on olemassa.	Kaupungin johtoryhmä, Toimialat
Tehostetaan kaupungin kuljetuksia.	Tarpeettomia matkoja on vähennetty tehostamalla kaupungin kuljetuksia. Päästöjen seuranta on kehittynyt, joka mahdollistaa kaupungin kuljetusten tosiasiallisten päästöjen laskemisen.	Liikennepalvelut

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Tuetaan palvelualoja ilmasto- ja ympäristöohjelman mukaisten hankkeiden rahoitushaussa ja palkataan hankekoordinaattori toteuttamaan hankehakuja.	Kaupunkiorganisaatiossa on koko ajan käynnissä ilmasto- ja ympäristöhankkeita ja ohjelman toteutus ja seuranta on jatkuvaa.	Kehittämis-, elinkeino- ja työllisyyspalvelut
Jätteenkuljetukset suunnitellaan kokonaisuutena logistisesti tehokkaasti ja siirrytään vähäpäästöisen kuljetuskaluston käyttöön.	Jätteenkuljetuksen ilmastopäästöt kaikkien jätejakeiden osalta ovat vähentyneet.	LSJH, Jätehuolto-lautakunta
Työhyvinvoinnin edistämistoimiin sisällytetään luontosuhteen vahvistaminen.	Henkilökunnan tietoisuus ilmasto- ja ympäristöasioista on lisääntynyt sekä luontosuhde ja työhyvinvointi ovat vahvistuneet.	Henkilöstöpalvelut

Kannustetaan työmatkapyöräilyyn kaupunkiorganisaatiossa mm. polkupyöräilykampanjalla ja tukemalla polkupyöräilykulttuurin muodostumista.	Pyöräilyn osuus työmatkojen kulkutapana on kasvanut. Henkilöstön käytössä olevien pyöräpaikkojen sekä sosiaalitulojen määrä ja taso eivät ole esteenä työmatkapyöräilylle.	Henkilöstöpalvelut, Tilapalvelut, Viestintäpalvelut
Kohdennetaan työllistämistoimia ympäristövastuullisuusnäkökulma huomioon ottaen.	Ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteita on edistetty kohdentamalla palkkatukityöllistettyjen aikaa toimenpiteiden toteuttamiseen.	Kehittämis-, elinkeino- ja työllisyyspalvelut
Edistetään kirjastoauton monikäyttöisyyden.	Mahdollisuudet kirjastoauton monikäyttöisyyden lisäämiseen on tunnistettu ja käyttöä on monipuolistettu niiden mukaisesti.	Kirjastopalvelut
Kaupungin ravitsemis- ja puhtaanapitopalveluissa jatketaan toimenpiteitä ruokahävikin vähentämiseksi, kasvisruoan ja luomuruoan tarjoamiseksi sekä puhtaanapidon ympäristöystävällisyyden parantamiseksi.	Ruokahävikki on vähentynyt seuraamalla toimipistekohtaisesti menekkiä ja säätämällä tuotantoa sen mukaisesti. Kokeiluja syntyneen hävikkiruoan jakeluun on jatkettu. Jokaisella aterialla on mahdollisuus valita kasvisruoka. Luomuruokaa tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Puhtaanapidossa käytettävien pesu- ja puhdistusaineiden ympäristöystävällisyys ja ekologisuus on parantunut.	Ravitsemis- ja puhtaanapitopalvelut

Painopisteen seurannan mittarit

- Kaupunkiorganisaatiossa tehdyt toimet (laadullinen kuvaus).
- Kehitetään mittaristoa kuljetuksien ja henkilöstön liikkumisen seurantaan.
- Työhyvinvointikyselyyn sisällytetään työmatkan tapaan ja etätyöskentelyyn keskittyvä osuus.

Vastuulliset salolaiset

Tavoitetila 2025: Salolaiset tuntevat kaupungin tavoitteellisen ilmasto- ja ympäristötyön. Yhteistyön kautta useissa Salolaisissa yrityksissä edistetään hiilineutraaliutta ja kiertotaloutta.

Ohjelmakaudella huolehditaan, että kaupungin prosessit tukevat asukkaiden ja yritysten ilmasto- ja ympäristötyötä. Salon kaupunkiorganisaatio viestii kattavasti ajankohtaisista ilmasto- ja ympäristöasioista. Yrityksille ja asukkaille tarjotaan aihekohtaista neuvontaa sekä heidän kanssaan tehdään yhteistyötä ja rohkaistaan toimimaan ympäristövastuullisesti.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Toteutetaan ilmasto- ja ympäristöasioihin keskittyvää viestintää kaikissa kaupungin yksiköissä ja konserniyhtiöissä.	Henkilöstön, asukkaiden ja yritysten tietoisuus kaupunkiorganisaation ilmasto- ja ympäristöteoista on lisääntynyt. Viestinnän työnjako ja käytettävät kanavat ovat tarkentuneet. Tarvittavaa koulusta on hankittu.	Viestintäpalvelut, Ohjelman seurantaryhmä
Edistetään hankkeiden avulla hiilineutraaliuuteen ja kiertotalouteen liittyvää ajattelua ja toimenpiteitä yrityksissä.	Tietoisuus on lisääntynyt ja toiminta on muuttunut yrityksissä hiilineutraaliuden ja kiertotalouden edistämiseksi.	Yrityssalo Oy

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Lounavoima Oy:n ekovoimalaitoksen yhteyteen avataan ympäristökasvatusta ja kierrätysneuvontaa tarjoava vierailukeskus.	Ympäristökasvatusta ja neuvontaa on tarjolla entistä laajemmalle kohderyhmälle. Toiminta käynnistyy syksyllä 2021.	LSJH
Tehdään rakennusvalvonnan ennakkoneuvonnasta ja lupaprosesseista mahdollisimman sujuvia.	Ilmasto- ja ympäristöystävällisten hankkeiden toteutuminen helposti ja ennakoitavasti on taattu sujuvien prosessien avulla, esimerkiksi aurinkoenergian tai maalämmön osalta.	Rakennusvalvonta
Salon kaupungissa tarjotaan laajasti vaihtoehtoja vapaa-ajan aineettomaan kuluttamiseen.	Erlaisia liikunta-, virkistys- ja kulttuuripalveluja on monipuolisesti tarjolla ja ne tukevat kuntalaisten mahdollisuuksia tehdä aineettomia kulutusvalintoja.	Vapaa-aikapalvelut, Sivistyspalvelut
Kaupunki myöntää avustuksia yhdistyksille ilmasto- ja ympäristötoimiin ja edistetään paikallista talkookulttuuria.	Salon alueella toimiville yhdistyksille on myönnetty ilmasto- ja ympäristötyöhön vuosittain avustusta. Paikallinen talkookulttuuri on vahvistunut.	Ympäristönsuojelu
Järjestetään vuosittainen ympäristöaiheinen talkootyöpäivä.	Ympäristötietoisuus on lisääntynyt ja kuntalaiset osallistuvat elinympäristönsä parantamiseen.	Ympäristönsuojelu
Järjestetään yrityksille ilmasto- ja ympäristöohjelman aiheita käsitteleviä tapahtumia.	Tietoisuus on lisääntynyt ja toimintatavat muuttuneet yrityksissä hiilineutraaliuden ja kiertotalouden edistämiseksi.	Yrityssalo Oy

Painopisteen seurannan mittarit

- Yrityksille suunnatut hankkeet ja tapahtumat (lkm) ja yrityskysely.
- Viestinnän toteutuminen (laadullinen kuvaus).
- Myönnetty avustus ja arvio kuntalaisten talkooaktiivisuudesta (€ ja laadullinen kuvaus).

Viisaat julkiset hankinnat

Tavoitetila 2025: Tunnistetaan merkittävimmät hankinnat, joilla voidaan edistää ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteita ja käytetään tarjousmenettelyissä niitä tukevia valintakriteerejä.

Ohjelmakauden aikana luodaan käytännöt ilmasto- ja ympäristönäkökulmasta keskeisimpien hankintojen tunnistamiseen ja niiden valintakriteerien päättämiseen.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Tunnistetaan ilmasto- ja ympäristöohjelman kannalta merkittävät hankinnat.	Ilmasto- ja ympäristöystävällisten hankintojen määrä on lisääntynyt. Hankintojen näkökulmasta keskeisimmät vaikutusmahdollisuudet on tunnistettu.	Hankintapalvelut, Kaupunkikehityspalvelut
Kaupunki osallistuu vähintään yhteen, mahdollisuuksien mukaan useampaan, green deal -sopimukseen hankintojen osalta.	Riippuen sopimuksen sisällöstä voi tavoitteena olla esimerkiksi hiilineutraaliuus tai päästöttömyys.	Hankintapalvelut, Vastuussa oleva palvelualue

Tunnistetut ohjelman tavoitteita edistävät hankinnat

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Puhdasajoneuvodirektiivin toimeenpannaan Salossa kuljetus- ja ajoneuvohankintoja tehtäessä.	Puhdasajoneuvodirektiivi on toimeenpantu Saloon kestävästi sopivalla tavoitetasolla. Ensimmäiset hankinnat vuosina 2023 - 2024.	Liikennepalvelut, Hankintapalvelut
Kaupungin elintarvikehankinta-sopimuksessa jatketaan Motivan vastuullisuuskriteerien hyödyntämistä.	Kilpailutuksessa on jatkettu yhteistyötä Motivan kanssa. Hankinnassa on otettu huomioon vastuullisuuskriteerit. Kriteerien seurantaan on panostettu entisestään. Kaupungin ravitsemispalveluiden elintarvikkeita kilpailutetaan seuraavaksi 2022 alkavalle kaudelle.	Ravitsemis- ja puhtaanapito-palvelut, Hankintapalvelut
Hankitaan vain hiilidioksidivapaata sähköenergiaa, josta vähintään 50 % on tuotettu uusiutuvalla energialla.	Nykyisen sopimuskauden päättyessä vuonna 2024 käytetään seuraavan sopimuskauden kilpailutuksessa samoja kriteerejä.	Tilapalvelut, Hankintapalvelut
Uusien rakennusten hankinnoissa huomioidaan rakennusten energiatehokkuus.	Uusia rakennuksia koskevat hankinnat ovat tukeneet energiatehokkuussopimuksen tavoitteiden saavuttamista.	Tilapalvelut, Hankintapalvelut
Työkoneiden hankinnoissa huomioidaan kasvihuonekaasupäästöt.	Uusia ja ympäristöystävällisempiä työkoneita on otettu käyttöön. Kasvihuonekaasupäästöt on huomioitu kriteeristössä urakoitsijoita kilpailutettaessa ja omia koneita hankittaessa.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen, Hankintapalvelut

Ympäristökasvatus ja –sivistys

Tavoitetila 2025: Ympäristökasvatusta toteutetaan kattavasti ja suunnitelmallisesti kaikilla koulutusasteilla sekä aikuisille suunnatuissa koulutus- ja sivistyspalveluissa.

Ohjelmakauden aikana suunnitelmallisella työllä tuetaan ympäristötietoisuuden lisääntymistä ja luontosuhteen muodostumista kaikilla koulutusasteilla. Kirjastoissa ja kansalaisopistossa jaetaan tietoa ja kehitetään taitoja henkilökohtaisten valintojen merkityksestä ja tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ilmasto- ja ympäristöasioihin laajemmin.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Lähiympäristöä hyödynnetään oppimisympäristönä.	Positiivisen luontosuhteen kehittymistä on vahvistettu ja tuettu. Oppimista luokahuoneen ulkopuolelle koulutusasteella sopivalla tasolla on laajennettu ja lisätty entisestään. Mahdollisuuksien mukaan on osallistuttu aiheeseen liittyviin hankkeisiin ja projekteihin.	Perusopetuspalvelut, Varhaiskasvatuspalvelut

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmassa huomioidaan ilmasto- ja ympäristönäkökulmat.	Kaupungin tason suunnitelmista ilmasto- ja ympäristönäkökulmat on jalkautettu ryhmätason suunnitelmiin. Mallioppimisen kautta on lisätty ympäristötietoisuutta ja edistetty arjen toimintojen hyviä käytäntöjä.	Varhaiskasvatuspalvelut
Kestävän kehityksen tavoitteet määritellään koulukohtaisesti toiminta-/työsuunnitelmassa perusopetuksessa.	Koulujen kestävän kehityksen tavoitteet on kirjattu osana vuosittaisia koulujen työsuunnitelmia. Koulukohtaisten tavoitteiden jalkauttamista arkikäytäntöihin tuetaan.	Perusopetuspalvelut
Lukioiden uusiin opetussuunnitelmiin kirjataan oppiaineittain/opintojaksoittain eettisyys ja ympäristöosaaminen osaksi opetusta.	Uudessa kansallisen tason opetussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen liittyen on sisällytetty opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen.	Lukiokoulutus
Kansalaisopistossa tarjotaan ilmasto- ja ympäristöohjelman aiheeseen liittyviä kursseja/luentoja.	Kurssit ja luennot ovat lisänneet kestävä elämäntapaa tukevien taitojen ja ratkaisujen omaksumista.	Kansalaisopistopalvelut
Salon kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatus- ja peruskouluikäisille tukee kestävän elämäntavan omaksumista.	Kulttuurikasvatussuunnitelman käytännöissä ympäristönäkökulma on huomioitu laajasti niin sisällöissä kuin myös liikkumisessa ja materiaaleissa.	Kulttuuripalvelut

Järjestetään kirjastossa vuosittainen ympäristöviikko yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Tietoisuus ilmasto- ja ympäristöasioista on lisääntynyt ja aiheeseen liittyvän aineiston kysyntä kasvanut.	Kirjastopalvelut
Kirjastoissa järjestetään ilmasto- ja ympäristöaiheisia tapahtumia ja näyttelyitä sekä tarjotaan ilmasto- ja ympäristöajattelua tukevaa aineistoa.	Myönteisten kokemusten kautta on kyetty vaikuttamaan ihmisten mielikuviiin ja toimintaan. Tietoisuus henkilökohtaisten valintojen merkityksestä on lisääntynyt. Aiheeseen liittyviä aineistoja on nostettu esille.	Kirjastopalvelut

Kehityspolun seurannan mittarit

- Ympäristökasvatuksen toteutuminen eri koulutusasteilla (laadullinen arvio).
- Tapahtumat ja hankkeet (lkm ja laadullinen kuvaus).

Puhtaat lähivedet

Laadukas vesihuolto

Tavoitetila 2025: Vesihuollon ilmasto- ja ympäristövaikutukset ovat pienentyneet merkittävästi ja suunnitelmallista parannustyötä jatketaan eteenpäin.

Ohjelmakaudella toteutetaan keskeisimmät kehitystoimet vesihuollon ilmasto- ja ympäristöystävällisyyden lisäämiseksi. Kattava suunnittelu- ja ohjelmatyö luovat perustan vesihuollon tulevaisuudelle. Vesi- ja viemäriverkostoa laajennetaan uusille alueille.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Kartoitetaan vesijohtoverkoston vuotokohdat ja korjataan/uusitaan putkistoa.	On onnistuttu säästämään energiaa ja vettä vähentämällä vesiverkoston vuotoja.	Liikelaitos Salon Vesi
Vähennetään jätevesiverkoston vuotojen määrää.	Sade- ja hulevesien päätyminen jätevesiverkoston on vähentynyt. Rakennusvalvonnan LVI-tarkastaja neuvoo ja valvoo uudis- ja korjausrakentamisen vesihuoltoratkaisuja.	Liikelaitos Salon Vesi, Rakennusvalvonta

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Sähkönsyöttövaraus aggregaateilla kaikissa jätevesipumppaamoissa.	Sähkökatkoksista johtuva jäteveden ylivuoto ympäristöön on estetty tekemällä tarvittavat parannukset kaikissa jätevesipumppaamoissa.	Liikelaitos Salon Vesi
Ohitusyhteydet rakennetaan pumppaamoihin.	Jätevesien päätyminen luontoon on estetty ohittamalla viallinen pumppaamo siirrettävällä pumppaamoratkaisulla. Pumppaamojen varustusta on nykyaikaistettu asettaen siirtolinja-, pää- ja pohjavesialueilla olevat pumppaamot etusijalle.	Liikelaitos Salon Vesi
Liitytään vesi- ja viemärilaitos yhdistykseen (VVY).	VVY:n tuottaman ajankohtaisen tiedon hyödyntäminen vesihuollon kehittämiseksi ilmasto- ja ympäristönäkökulmista on muodostunut käytännöksi. VVY:n materiaaleja ja asukasinfoja on hyödynnetty tiedottamisessa.	Liikelaitos Salon Vesi
Vesihuollon kehittämisohjelman päivittämisessä huomioidaan ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteet ja toimenpideohjelma.	Ohjelman kautta on otettu ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteet huomioon vesihuollossa strategiatasolla. Nykyinen ohjelma on päättynyt vuonna 2020.	Liikelaitos Salon Vesi
Tehdään vesi- ja viemäriverkoston mallinnus.	Jäteveden päätymistä luontoon ja/tai kellareihin on estetty sekä puhtasveden riittävyttä on tarkennettu verkoston kapasiteettimallinnuksella.	Liikelaitos Salon Vesi

Viemäriverkoston laajentumisalueet päätetään vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden määrittelyn yhteydessä.	Viemäriverkosta on laajennettu suunnitelmallisesti väestön tarpeiden mukaan.	Kaupunkikehitys-palvelut, Liikelaitos Salon Vesi
--	--	--

Painopisteen seurannan mittarit

- Vesijohtoverkoston pumpatun ja laskutetun vesimäärän erotus.
- Laskutetun vesimäärän ja käsitellyn jäteveden määrän erotus.

Tekoja vesistöjen tilan parantamiseksi

Tavoitetila 2025: Pohjavesialueet ovat suunnitelmallisen valvonnan piirissä ja pintavesien tilasta koko Salon alueella on kattava kuva.

Ohjelmakaudella toteutetaan määrätietoista ja suunnitelmallista vesiensuojelutyötä, joka sisältää keskeisimmät suunnittelu-, valvonta- ja selvitystehtävät, infrastruktuurin parannukset sekä aktiivisen alueellisen ja kansallisen yhteistyön.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Toteutetaan Perniönjoen tulvasuojeluhanke.	Hallitsematonta tulvimista on estetty sekä veden laatua Perniönjoessa parannettu estämällä eroosiota ja peltojen pintavalumia. Suunnittelu 2021 ja rakentaminen 2022.	ELY-keskus, Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Laaditaan suunnitelma vedenlaadun seurannasta ja tehdään tarvittavat toimenpiteet.	Lakisäätäinen toimi seurata vedenlaatua on toteutettu Salon kaupungissa keskittyen erityisesti jokivesiin. Tuotetaan jatkuvasti tietoa vedenlaadusta seurannan ja suunnittelun tueksi.	Ympäristönsuojelu
Pohjavesialueiden valvontaa varten laaditaan suunnitelma ja suunnitelmallinen valvonta aloitetaan.	Pohjavesien tila on turvattu.	Ympäristönsuojelu

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Rakennetaan ja otetaan käyttöön uusi lumenkaatopaikka.	Lumenkaatopaikalla olevaa infrastruktuuria, roskien keräämistä ja vesienhallintaa on parannettu. Vanhasta lumenkaatopaikasta on kehitetty virkistysalue.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen

Tarkistetaan kaupungin hulevesiohjelma ja toteutetaan sen toimenpiteitä.	Kaupungin hulevesiohjelma on tarkistettu ja sen toteuttaminen on jalkautettu kaupunkiorganisaatiossa.	Maankäyttöpalvelut , Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen, Liikelaitos Salon Vesi
Laaditaan pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat ja seurataan niiden toteumista.	Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat on laadittu ja niissä asetettuja toimenpiteitä seurattu.	Liikelaitos Salon Vesi
Vähennetään roskaisuutta yhteistyössä Pidä saaristo siistinä ry:n kanssa.	Yhteistyöllä on vähennetty (mikro)muovin kulkua vesistöihin ja lisätty asukkaiden tietoisuutta aiheesta.	Ympäristönsuojelu
Päivitetään Itämerihaastesitoumus ja toteutetaan toimenpiteitä.	Lähivesien ja Itämeren tilan parantumista on edistetty ja asukkaiden tietoisuutta aiheesta on lisätty toteuttamalla Itämerihaasteen toimenpiteitä.	Ympäristönsuojelu

Painopisteen seurannan mittarit

- Kehitetään vedenlaadun seurannan mittarit.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien lukumäärä ja valvonnan toteutus (lkm ja laadullinen kuvaus).

Monimuotoinen luonto

Tavoitetila 2025: Salon kaupungin luonnon monimuotoisuudelle tärkeimpien kohteiden tulevaisuus näyttäytyy positiivisena. Viher- ja katualueiden kehittämistyö on lisännyt monimuotoisuutta myös jokapäiväisissä ympäristöissä. Salolaiset nauttivat kattavasta viher- ja ulkoilualueverkostosta, jolla on positiivinen vaikutus hyvinvointiin.

Ohjelmakaudella tunnistetaan ja hoidetaan luonnon monimuotoisuudelle tärkeimmät perinnebiotoopit sekä kehitetään monimuotoisuutta tukevia hoitokäytäntöjä kaupungin viheralueilla. Samalla tuetaan tärkeiden ekologisten käytävien olemassaoloa. Kaupungin metsiin sovelletaan metsäkuviokohtaisesti ja metsäsuunnitelmissa esitettyjä tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä. Kattavien luonnon virkistyskäyttö- ja ulkoilumahdollisuuksien takaamiseksi määritellään kaupungissa selkeä alueiden ylläpidon ja kehittämisen työnjako.

Avaintoimenpiteet

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Kehitetään kaupungin viher- ja katualueiden luonnon monimuotoisuutta tukevia hoitokäytäntöjä.	Salon kaupungin omistamilla alueilla on kaksinkertaistettu pinta-ala, jota hoidetaan monimuotoisuutta turvaten/edistään.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Tunnistetaan luonnon monimuotoisuudelle tärkeimmät perinnebiotooppi-kohteet, laaditaan hoitosuunnitelmat ja viedään kohteet hoidon piiriin.	Kaupungin omistamilla alueilla olevat perinnebiotoopit on kartoitettu ja niille on laadittu hoitosuunnitelmat vuoteen 2024 mennessä.	Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Laajennetaan asukkaiden mahdollisuuksia ulkoilu- ja virkistyspalveluiden hyödyntämiseen.	Kuntalaiset ovat tietoisia Salon kaupungin ulkoilu- ja virkistyskohteisiin liittyvistä ajankohtaisista asioista. Kohteissa on saatavilla tietoa luonto- ja kulttuuriympäristöstä. Asukkaiden luontosuhteen muodostumista on vahvistettu.	Kaupunkikehitys- palvelut, Sivistyspalvelut, Rakennus- ja ympäristövalvonta

Esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitetilan saavuttamista edistetään

Toimenpide	Tavoite	Vastuutaho
Salon yleiskaavallisen ohjelman (YKO) yhteydessä tarkastellaan ekologista ja virkistysalueiden verkostoa.	Työ on edennyt YKO:n kokonaisuikataulun mukaisesti. Strateginen suunnitelma, jossa osoitetaan keskeinen ekologinen ja virkistysalueverkosto Salon kaupungissa, on laadittu. Selvityksin on kartoitettu tärkeimmät luonnon ydinalueet, luonnon monimuotoisuuskohteet ja ekosysteemipalvelut sekä niihin liittyvät arvot. Edellä mainittujen lisäksi alueiden hoidon suunnittelua strategisella tasolla on edistetty.	Maankäyttö- palvelut /Yleiskaavoitus

Kaupungin puistometsien hoidossa huomioidaan ilmasto- ja ympäristötavoitteet ja -näkökohdat.	Seuraaviin metsänhoitosuunnitelmiin on sisällytetty ja niiden valmistelussa on huomioitu ilmasto- ja ympäristötavoitteet ja -näkökohdat. Metsähoitosuunnitelmat tehdään erikseen talousmetsille ja puistometsille. Talousmetsien osalta on jatkettu neuvotteluja METSO-ohjelmaan liitettävistä kohteista.	Maankäyttö- palvelut/ Tonttipalvelut, Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen / Viheraluetiimi
Kartoitetaan kaupungin omistamien metsien alueella sijaitsevat ojitetut suoalueet, jotka on mahdollista ennallistaa.	Ennallistettavaksi soveltuvat ojitetut suoalueet on tunnistettu ja ennallistamissuunnitelmat tehty vuoteen 2024 mennessä.	Maankäyttöpalvelut
Vieraslajeja torjutaan määrätietoisesti.	Mahdollisuudet vieraslajien torjuntaan Salon kaupungin alueella on selvitetty ja tunnistetut toimenpiteet toteutettu. Kaupungin kiinteistöillä sijaitsevat suunnitelmissa määritellyt vieraslajit (esim. kurturuusu) on poistettu vuoteen 2022 mennessä.	Maankäyttöpalvelut , Yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen
Määritellään kaupunkiorganisaatiossa luonto- ja virkistyspalveluiden työnjako ja resursointi sekä luodaan kokonaisvaltainen kehityssuunnitelma.	Työn organisoinnin ja suunnitelman laatimisen avulla on kehitetty määrätietoisesti Salon alueen luonto- ja virkistyspalveluita asukkaiden käyttöön.	Kaupunkikehitys- palvelut, Sivistyspalvelut, Rakennus- ja ympäristövalvonta

Kehityspolun seurannan mittarit

- Hoidettujen perinnebiotooppien ja niittyjen osuus kokonaispinta-alasta (%)
- Viher- ja retkeilyalueiden kunnossapidon määrärahat (€/asukas)

Ohjelman toimeenpano ja seuranta

Ilmasto- ja ympäristöohjelman tavoitteiden aktiivinen seuranta on tae ohjelman onnistuneelle toteutumiselle. Seuranta varten muodostetaan kaupunkiorganisaation edustajista koostuva seurantaryhmä. Ohjelman seurantaryhmä kokoontuu kerran vuodessa tai tarvittaessa useammin.

Tavoitteiden edistymisestä laaditaan vuosittain seurantaraportti. Edistymistä arvioidaan toimenpidekohtaisesti sekä päätavoitteille, kehityspoluille ja painopisteille asetetuilla seurannan mittareilla. Raportti toimitetaan tiedoksi kaupungin päätöksentekuelimille sekä julkaistaan kaupungin verkkosivuilla. Seurannan ja raportoinnin yhteydessä seurantaryhmä arvioi ohjelman päivitystarvetta ja tarvittaessa tekee kaupunginhallitukselle esityksen päivityksen aloittamiseksi.

Ohjelmassa määritellyt vastuutahot vastaavat toimenpiteiden ja tarvittavien päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta. Vastuutahot raportoivat toimenpiteiden edistymisestä seurantaryhmälle osana vuosittaisen seurantaraportin koostamista.

Toimenpidekohtaisten tavoitteiden ja aikataulujen asettaminen järkevästi ja laadukkaasti vaatii tapauskohtaista selvitystyötä nykytilasta ja toimenpiteiden vaikutuksista. Seurantaryhmä yhdessä vastuutahojen kanssa tunnistaa meneillään olevan ohjelmakauden toimenpiteiden edistämiseksi sekä ohjelman päivittämiseksi seuraavaa ohjelmakautta varten tarvittavat selvitykset.

Seurantaryhmä yhdessä kaupungin viestintäpalveluiden kanssa varmistaa, että ohjelman toteutumiseen liittyvää viestintää tehdään säännöllisesti. Toimenpiteiden vastuutahoja ohjeistetaan tuottamaan teema- ja ajankohtaista materiaalia ulkoisen ja sisäisen viestinnän toteuttamiseksi.

Ohjelman onnistuminen vaatii kaupungin johdon, poliittisten päätöksentekijöiden ja kaupunkiorganisaation työntekijöiden sitoutumista ja osallistumista. Seurantaryhmä yhteistyössä henkilöstöpalvelujen kanssa vahvistaa ohjelman jalkautumista kaupunkiorganisaatiossa aiheeseen kytkeytyvän sisäisen viestinnän avulla sekä tukemalla tunnistettuja koulutustarpeita.

Seurantaryhmä valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen ilmasto- ja ympäristöohjelman päivittämisestä 2025. Seuraavan kauden ohjelmatyö käynnistetään vuonna 2024 ja valmisteluryhmään kutsutaan tarpeen mukaan laajempi edustus kaupunkiorganisaatiosta. Nykyisen ohjelmakauden ja tulevien päivityksien aikana vahvistetaan kaupunkistrategian ja ilmasto- ja ympäristöohjelman yhteyksiä niin, että ne tukevat toinen toisiaan.